

هموارسازی سود و مدیریت سود

آمنه گرامی

مدرس دانشگاه فنی حرفه ای، آموزشکده فنی حرفه ای دختران، اقلید، ایران. (نویسنده مسئول).
am_gerami@yahoo.com

رویا صفری

گروه حسابداری دانشگاه فنی حرفه ای، آموزشکده فنی حرفه ای دختران، اقلید، ایران.
rwyasfry762@gmail.com

نازنین کیخایی

گروه حسابداری دانشگاه فنی حرفه ای، آموزشکده فنی حرفه ای دختران، اقلید، ایران.
kikhayi@gmail.com.com

خدیجه رضانیان

گروه حسابداری دانشگاه فنی حرفه ای، آموزشکده فنی حرفه ای دختران، اقلید، ایران.
ramezaniyan-khadegh@gmail.com

چکیده

در دستاوردهای علمی جدید هموارسازی سود شامل اقداماتی برای کاهش نوسان های سودهای گزارش شده حسابداری تعریف شده است. تغییر پذیری پیش بینی مدیران از دیدگاه سرمایه گذاری دارای ارزش اقتصادی است. از انگیزه های هموارسازی سود کاهش میزان خطای پیش بینی سود در دوره اتی در مقایسه با دوره جاری است. به منظور تخمین مدل های این تحقیق جهت آزمون فرضیه ها، ابتدا مدل ها با استفاده از داده های سالانه (مقطعی) برای هر یک از سال های ۱۳۹۳ الی ۱۴۰۰ و ۱۱۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برآورد شده است. سپس داده های ترکیبی برای ۸ سال و مجموع ۸۸۰ شرکت آزمون می شوند. بنابراین می توان اینطور نتیجه گیری کرد که هموارسازی سود و مدیریت واقعی سود هیچ یک تابعی از دیگری نبوده و بصورت همزمان انجام می شوند. در نتیجه فرضیه دوم در سطح اطمینان ۹۹ درصد این فرضیه تأیید می شود، به عبارتی نتیجه می گیریم که در شرکت های مورد مطالعه مدیریت سود اعمال شده است.

واژگان کلیدی: مدیریت سود، هموارسازی سود، عملکرد رشد.

مقدمه

سود به عنوان مبنایی برای محاسبه ی مالیات، عاملی برای تعیین سیاستهای تقسیم سود و راهنمایی برای سرمایه گذاری و تصمیم گیری صحیح و بالاخره عاملی برای پیشبینی به حساب می آید. به دلیل اهمیت سود شرکت برای استفاده کنندگان صورتهای مالی، مدیریت سعی میکند مبلغ و نحوه ارائه سود را بهبود بخشد. فدنبرگ و تیلور نشان دادند هموارسازی سود، در صورت وجود نگرانی در مورد امنیت شغلی، میتواند در یک وضع ثابت و پایدار افزایش یابد (ژانگ، ۲۰۱۶)، براساس تحقیقات به عمل آمده، یکی از اهداف هموارسازی سود را میتوان افزایش سطح بازده و کاهش ریسک شرکت نام برد (سلیمانی امیری و حمزی، ۱۳۹۰).

از دلایلی که ممکن است تحلیلگران، سود حسابداری گزارش شده را با سود واقعی متفاوت بدانند، این است که احتمال دستکاری سود حسابداری توسط مدیران وجود دارد. از آنجا که تهیه صورت های مالی به عهده مدیریت واحد تجاری می باشد ممکن است بنا به دلایل مختلف اقدام به مدیریت سود نماید. مدیریت سود چتری برای فعالیت هایی است که به

سود حسابداری گزارش شده یا تفسیر آنها اثر می‌گذارد و شروع آنها از تصمیمات حسابداران است که تا حدی سود اقتصادی نهفته را به واسطه انتخاب رفتار حسابداری و اندازه تعهدات، در زمان تهیه گزارش های مالی مشخص می‌کند و پایان آن در فعالیت هایی است که بر تفسیر گزارش های دوره ای اثر می‌گذارد.

پیشینه پژوهش

مشایخی و همکاران به بررسی ارتباط بین اقلام تعهدی اختیاری و وجوه نقد حاصل از عملیات پرداختند. نتایج نشان داد که در شرکت های مورد مطالعه مدیریت سود اعمال شده است در واقع مدیریت این شرکت ها به هنگام کاهش وجوه نقد حاصل از عملیات که بیانگر عملکرد ضعیف شرکت بوده است به منظور جبران این موضوع اقدام به افزایش سود از طریق افزایش اقلام تعهدی اختیاری کرده اند.

تراکر و زاروین نشان دادند که هموارسازی سود ممکن است زمینه را برای سرمایه گذاران برای خارج کردن اطلاعات از سود فراهم کند. همچنین اگر مدیران به عمد اعداد سود را دستکاری کنند هموارسازی سود احتمالاً باعث ایجاد ابهام در اطلاعات سود می‌شود.

فرانسیس و همکاران بیان می‌کنند که هموارسازی گرایش به سود مطلوب دارند چرا که احتمالاً موجب کاهش عدم اطمینان در مورد جریان های نقد اتی میشود با وجود این اشاره کردند که در میان تمامی گرایش های سود مبتنی بر حسابداری ارتباط بین هموارسازی سود و ریسک اطلاعات نسبت به ارتباط کیفیت ارتباط اقلام تعهدی و ریسک اطلاعات ضعیف تر است.

جمع آوری داده ها و تجزیه تحلیل آنها

داده‌های مورد نیاز برای آزمون فرضیه‌ها، از صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران و از طریق لوح‌های فشرده‌ی مدیریت پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی این سازمان گردآوری شده و پس از آماده‌سازی داده‌ها در نرم‌افزار اکسل، تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه‌ها توسط نرم‌افزار ایویوز^۱، انجام شد. به‌منظور تخمین مدل‌های این تحقیق جهت آزمون فرضیه‌ها، ابتدا مدل‌ها با استفاده از داده‌های سالانه (مقطعی) برای هر یک از سال‌های ۱۳۹۳ الی ۱۴۰۰ و ۱۱۰ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران برآورد شده است. سپس داده‌های ترکیبی برای ۸ سال و مجموع ۸۸۰ شرکت آزمون می‌شوند. نتایج حاصل از مدل‌های تخمین زده شده برای آزمون فرضیه‌های تحقیق در ادامه‌ی این پژوهش بیان می‌شود.

نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش

آماده‌سازی داده‌ها

در این بخش ابتدا تعدادی از داده‌های پرت حذف شده‌اند. حذف این داده‌ها به‌منظور جلوگیری از مخدوش شدن نتایج تحقیق به وسیله‌ی این داده‌ها انجام می‌گیرد. برای این کار نمودار ستونی هر یک از متغیرها در اکسل ترسیم شده و سپس داده‌هایی که به میزان قابل توجهی متفاوت از داده‌های دیگر بوده است، شناسایی و حذف شده‌اند.

آمار توصیفی

¹ Eviews

به منظور شناخت بهتر جامعه‌ی مورد پژوهش و آشنایی بیش تر با متغیرهای پژوهش، قبل از تجزیه و تحلیل داده‌های آماری، لازم است این داده‌ها توصیف شوند. توصیف آماری داده‌ها، گامی در جهت تشخیص الگوی حاکم بر آن‌ها و پایه‌ای برای تبیین روابط بین متغیرهایی است که در پژوهش به کار می‌رود (خورشیدی و قریشی، ۱۳۸۱). بنابراین پیش از آزمون فرضیه‌های تحقیق، آمار توصیفی متغیرهای مورد استفاده در تحقیق بررسی می‌شود که در جدول (۱) ارائه شده است.

جدول (۱): نتایج آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

GROWTH	SIZE	DE	PreAEMUI	PreEMUI	AEM	REM	شرح
۰/۸۱۹۱	۵/۵۳۸۶	۰/۷۴۵۰	۱/۱۱۵۸	۱/۱۱۵۸	۱/۱۴۷۸	-۱/۴۸۴۵	میانگین
۰/۱۷۸۰	۵/۴۶۷۱	۰/۷۰۱۴	۳/۵۳۱۰	۳/۵۳۱۰	-۰/۰۱۴۶	-۰/۰۷۳۲	میانه
۱/۰۱۸۷	۰/۵۶۸۵	۰/۵۸۷۹	۱/۴۶۹۵	۱/۴۶۹۵	۰/۰۸۶۲	۳/۲۹۶۰	انحراف معیار
-۰/۹۹۶۲	۳/۹۵۵۴	۰/۰۵۹۶	-۱/۶۲۹۰	-۱/۶۲۹۰	-۰/۳۳۸۳	-۴/۲۰۵۹	کمینه
۲/۷۷۵۵	۷/۸۶۵۷	۹/۳۷۷۴	۵/۰۹۵۳	۵/۰۹۵۳	۰/۹۸۲۷	۲/۳۴۸۵	بیشینه

همانگونه که در جدول (۱) مشاهده می‌شود، میانگین مدیریت واقعی سود $-۱/۴۸۴۵$ بوده و این مقدار برای هموارسازی سود برابر $۱/۱۴۷۸$ می‌باشد. این ارقام نشان دهنده‌ی این موضوع است که طی سال‌های ۱۳۹۳ الی ۱۴۰۰، مدیران از هر دو روش مدیریت سود بصورت قابل توجهی استفاده نموده‌اند. در ضمن، طبق جدول فوق میانگین نسبت بدهی $۰/۷۰۱۴$ و حداقل و حداکثر آن به ترتیب $۰/۰۵۹۶$ و $۹/۳۷۷۴$ است، که نشان می‌دهد نمونه‌ی مورد بررسی از تنوع مناسبی برخوردار می‌باشد. همچنین، آماره‌های توصیفی مربوط به اندازه نشان می‌دهد که نمونه‌ی تحقیق از شرکت‌های بزرگ و کوچک تشکیل شده است. میانگین، حداقل و حداکثر متغیر رشد که به صورت درصد تغییر فروش تعریف شده و به ترتیب $۰/۸۱۹۱$ ، $-۰/۹۹۶۲$ و $۲/۷۷۵۵$ می‌باشد، نشان دهنده‌ی این موضوع است که شرکت‌های نمونه از این نظر نیز در سطوح مختلف قرار دارند. پس از توصیف آماری داده‌ها، رابطه‌ی همبستگی بین متغیرهای تحقیق مورد آزمون قرار می‌گیرد. برای تعیین میزان ارتباط بین متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. مطالعه‌ی همبستگی، ابزاری آماری است که به وسیله آن می‌توان درجه‌ای را که یک متغیر به متغیر دیگر از نظر خطی مرتبط می‌شود، اندازه‌گیری کرد.

نتایج آزمون فرضیه اول

برای آزمون این فرضیه، از دوم مدل استفاده می‌شود. چنانچه ضریب AEM در مدل اول معنی‌دار نبوده و ضریب REM در مدل دوم معنی‌دار شود، بدین معنی است که هموارسازی سود تابعی از مدیریت واقعی سود بوده و این دو بصورت متوالی انجام شده و با یکدیگر رابطه‌ی مثبت دارند. این دو مدل به صورت زیر می‌باشد:

مدل (۱):

$$REM_{it} = \gamma_0 + \gamma_1 PreEMUI_{it} + \gamma_2 AEM_{it} + \gamma_3 DE_{it} + \gamma_4 GROWTH_{it} + \xi_{it}$$

مدل (۲):

$$AEM_{it} = \delta_0 + \delta_1 PreEMUI_{it} + \delta_2 REM_{it} + \delta_3 DE_{it} + \delta_4 SIZE + \delta_5 GROWTH_{it} + \psi_{it}$$

جدول‌های (۳) و (۴) نتایج تخمین مدل‌های فوق را به صورت سالانه نشان می‌دهند.

جدول (۳): نتایج تخمین مدل اول فرضیه اول در سطح سالانه (مقطعی)

۱۴۰۰		۱۳۹۹		۱۳۹۸		۱۳۹۷		۱۳۹۶		۱۳۹۵		۱۳۹۴		۱۳۹۳		شرح
p-value	ضریب	p-value	ضریب	p-value	ضریب	p-value	ضریب	p-value	ضریب	p-value	ضریب	p-value	ضریب	p-value	ضریب	
۰/۰۰۰	-۰/۶۱۷۳	۰/۰۰۰	-	۰/۷۰۰۵	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	عرض از مبدأ
۰/۸۳۶۷	۰/۱۰۴۵	۰/۵۲۹۵	-	۰/۴۱۲۳	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	PreEM UI
۰/۰۰۰	۰/۲۰۲۲۶	۰/۰۰۰	-	۰/۱۷۷۹	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	AEM
۰/۰۴۱۶	-۰/۰۸۶۷	۰/۰۴۰۵	-	۰/۱۲۶۹	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	DE
۰/۰۰۰	-۰/۱۱۷۳	۰/۰۰۰	-	۰/۱۳۶۷	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	SIZE
۰/۳۱۹۳	-۰/۰۲۷۶	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	-	GROWTH
۰/۴۷۷۵		۰/۴۷۳۷		۰/۵۵۳۱		۰/۳۳۶۱		۰/۸۳۰۸		۰/۸۵۲۹		۰/۹۵۶۹		۰/۹۵۹۹		R-squared
۰/۴۵۲۴		۰/۴۴۸۴		۰/۴۲۷۶		۰/۲۹۹۰		۰/۷۱۵۷		۰/۷۷۰۳		۰/۹۵۴۸		۰/۹۵۸۰		Adjusted R-squared

جدول (۴): نتایج تخمین مدل دوم فرضیه اول در سطح سالانه (مقطعی)

۱۴۰۰		۱۳۹۹		۱۳۹۸		۱۳۹۷		۱۳۹۶		۱۳۹۵		۱۳۹۴		۱۳۹۳		شرح
p-value	ضریب	p-value	ضریب	p-value	ضریب	p-value	ضریب	p-value	ضریب	p-value	ضریب	p-value	ضریب	p-value	ضریب	
۰/۰۰۰	۰/۹۹۳۶	۰/۰۰۰	۰/۹۴۷۹	۰/۰۹۲	۰/۴۸۷۴	۰/۰۱۰	۰/۱۲۳۶	۰/۰۰۵۵	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۱۴۴۷	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	عرض از مبدأ
۰/۲۳۵۳	۰/۴۵۴۵	۰/۵۶۰۲	۰/۲۲۶۴	۰/۰۴۵	۰/۷۸۷۱	۰/۰۲۲	۰/۰۸۴۶	۰/۴۶۵۱	۰/۰۰۰	۰/۲۳۷۵	۰/۵۲۶۹	۰/۱۳۳۶	۰/۷۴۲۶	۰/۴۱۴۲	۰/۱۷۲۵	PreEMUI
۰/۰۰۰	۰/۴۴۶۲	۰/۰۰۰	۰/۸۶۱۳	۰/۰۰۰	۰/۰۷۹۴	۰/۰۰۰	۰/۳۵۱۶	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۸۴۶	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۹۹۸۸	REM
۰/۰۴۲۹	۰/۰۴۷۹	۰/۱۵۴۸	۰/۱۷۷۴	۰/۰۹۲	۰/۵۳۶۱	۰/۰۰۵	۰/۴۹۷۹	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۱۶۴۹	۰/۱۶۳۱	۰/۲۸۷۰	۰/۰۰۰	۰/۱۵۹۳	۰/۰۰۵۴	DE
۰/۰۰۰	۰/۶۷۷۱	۰/۰۰۰	۰/۲۲۷۴	۰/۰۲۱۶	۰/۰۷۸۴	۰/۰۱۱	۰/۹۳۶۴	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۱۲۵۳	۰/۵۴۱۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	SIZE
۰/۲۶۰۰	۰/۴۶۰۱	۰/۵۱۶۱	۰/۲۷۶۵	۰/۳۹۰۲	۰/۱۲۳۶	۰/۳۲۱۶	۰/۲۸۷۵	۰/۱۷۱۲	۰/۰۰۰	۰/۸۸۰۲	۰/۶۸۱۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	GROWTH
۰/۵۲۶۳		۰/۴۹۴۷		۰/۴۷۶۷		۰/۳۶۳۸		۰/۷۲۹۳		۰/۷۱۸۸		۰/۹۵۸۶		۰/۹۶۰۴		R-squared
۰/۵۰۳۶		۰/۴۷۰۴		۰/۳۸۴۸		۰/۲۱۸۴		۰/۵۱۷۳		۰/۶۲۸۳		۰/۹۵۶۶		۰/۹۵۸۴		Adjusted R-squared
رد		رد		رد		رد		رد		رد		رد		رد		تأیید یا رد فرضیه

دول تخمین مدل بصورت سالانه، ضریب AEM در مدل اول و ضریب REM در مدل دوم در تمامی سال‌ها به غیر از سال ۱۳۹۶ با سطح اطمینان ۹۵ درصد معنی‌دار است. در سال ۱۳۹۶ این ضرایب با سطح اطمینان ۹۰ درصد معنی‌دار است. بنابراین می‌توان اینطور نتیجه‌گیری کرد که هموارسازی سود و مدیریت واقعی سود هیچ تابعی از دیگری نبوده و بصورت همزمان انجام می‌شوند. جدول‌های (۵) و (۶) نتایج تخمین مدل‌های مربوط به فرضیه‌ی اول در سطح داده‌های ترکیبی را نشان می‌دهد.

جدول (۵): نتایج تخمین مدل اول فرضیه‌ی اول در سطح ترکیبی

Adjusted R-squared	R-squared	p-value	ضریب	شرح
۰/۴۲۴۷	۰/۴۵۱۱	۰/۰۰۰	-۰/۵۲۵۱	عرض از مبدأ

		۰/۹۹۳۰	-۴/۸۰۴۵	PreEMUI
		۰/۰۰۰	۲/۰۹۳۲	AEM
		۰/۱۰۹۵	-۰/۰۶۹۵	DE
		۰/۰۰۰	۰/۱۰۰۰۳	SIZE
		۰/۳۹۱۷	-۰/۰۲۴۳	GROWTH

جدول (۶): نتایج تخمین مدل دوم فرضیه‌ی اول در سطح ترکیبی

شرح	ضریب	p-value	R-squared	Adjusted R-squared	تأیید یا رد فرضیه
عرض از مبدأ	۲۴۵۳۷۸/۶	۰/۰۰۰			
PreEMUI	-۰/۰۰۳۰	۰/۹۰۰۷	۰/۴۸۳۲	۰/۴۵۸۳	رد
REM	۴۲۴۳۶۷/۲	۰/۰۰۰			
DE	۳۰۶۲۲/۹۲	۰/۰۰۰			
SIZE	-۴۶۵۸۴/۴۹	۰/۰۰۰			
GROWTH	۱۲۷۰۲/۵۷	۰/۳۲۰۶			

همانگونه که در جداول مربوط به داده‌های ترکیبی نیز مشاهده می‌شود، ضریب AEM در مدل اول و ضریب REM در مدل دوم معنی‌دار است و این مسئله نشان می‌دهد که مدیریت واقعی سود و هموارسازی سود بصورت همزمان انجام می‌شوند. لذا باتوجه به نتایج حاصل شده، فرضیه‌ی اول مبنی بر انجام متوالی مدیریت واقعی سود و هموارسازی سود و مثبت بودن رابطه‌ی این دو روش با سطح اطمینان ۹۹ درصد تأیید نمی‌شود. به عبارتی اگر مدیران به عمد اعداد را دست‌کاری کنند هموارسازی سود باعث ایجاد ابهام در اطلاعات می‌شود.

نتایج آزمون فرضیه دوم:

به‌منظور آزمون فرضیه دوم از مدل زیر استفاده شده است:

مدل (۳):

$$REM_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 PreEMUI_{it} + \alpha_2 DE_{it} + \alpha_3 SIZE_{it} + \alpha_4 GROWTH_{it} + \lambda_{it}$$

نتایج آزمون فرضیه دوم برای هر یک از سال‌های ۱۳۹۳ الی ۱۴۰۰ و همچنین برای داده‌های ترکیبی به‌شرح زیر است:

جدول (۷): نتایج آزمون فرضیه دوم در سطح سالانه (مقطعی)

شرح	۱۳۹۳		۱۳۹۴		۱۳۹۵		۱۳۹۶		۱۳۹۷		۱۳۹۸		۱۳۹۹		۱۴۰۰	
	P-value	ضریب	P-value	ضریب	P-value	ضریب	P-value	ضریب	P-value	ضریب	P-value	ضریب	P-value	ضریب	P-value	ضریب
عرض از مبدأ	-۰/۲۱۳	-۰/۸۵۲۲	-۰/۱۰۹۳	-۰/۶۵۶۰	-۰/۳۵۰۲	-۰/۷۸۸	-۰/۵۸۲	-۰/۱۹۷	-۰/۲۷۱	-۰/۲۳۷	-۰/۸۰۱	-۰/۱۱۳	-۰/۹۵۱۹	-۰/۱۱۶۱	-۰/۴۵۰۵	-۰/۱۱۶۱
PreEMUI	۵/۱۵۸۸	۱/۰۳۱۲	۰/۲۰۷۶	-۰/۴۳۷	-۰/۵۶۶۴	-۰/۴۹۳	۴/۱۸۹۰	-۰/۱۰۸۱	-۰/۰۰۱	-۰/۷۹۴۱۰	-۰/۰۰۷	-۰/۵۵۶۶	-۰/۰۴۶۳	-۰/۰۴۴	-۰/۰۴۴	-۰/۰۴۴
DE	-۰/۱۶۸	-۰/۳۸۶	-۰/۵۰۳	-۰/۵۱۳	-۰/۵۲۶	-۰/۰۰۹	-۰/۳۹۴	-۰/۵۳۱	-۰/۶۳۲	-۰/۰۸۱۶	-۰/۲۳۲	-۰/۳۱۷۷	-۰/۰۰۳	-۰/۴۹۴	-۰/۴۲۸۹	-۰/۴۹۴
SIZE	-۰/۰۵۳	-۰/۸۶۹	-۰/۰۲۸۷	-۰/۵۰۸۲	-۰/۵۶۹	-۰/۱۱۷۷	-۰/۱۳۶۷	-۰/۱۰۱۶	-۰/۰۶۶	۴/۳۰۸۶	-۰/۰۱۶۲	-۰/۵۰۲۲	-۰/۲۹۱۰	-۰/۲۴۹	-۰/۲۵۱۲	-۰/۲۴۹
GROWTH	-۰/۰۷۲	-۰/۱۸۰۰	-۰/۰۰۹۹	-۰/۱۷۷۴	-۰/۵۸۲۰	-۰/۰۳۶۹	-۰/۶۰۹۷	-۰/۱۸۱۹	-۰/۴۸۱۲	-۰/۰۱۸۲	-۰/۱۶۵۸	-۰/۰۰۰۸	-۰/۶۱۱۲	-۰/۱۸۵	-۰/۶۴۸۸	-۰/۱۸۵
R-squared	۰/۳۷۱۴	۰/۸۲۲۹	۰/۵۵۹۶	۰/۷۱۶۶	۰/۲۰۵۲	۰/۵۳۱	۰/۵۲۲	۰/۵۲۲	۰/۵۲۲	۰/۵۲۲	۰/۵۲۲	۰/۵۲۲	۰/۵۲۲	۰/۵۲۲	۰/۵۲۲	۰/۵۲۲
Adjusted R-squared	۰/۲۵۱۰	۰/۷۰۴۲	۰/۵۱۵۷	۰/۶۳۱۲	۰/۱۷۴۷	۰/۴۰۴۷	۰/۴۰۴۷	۰/۴۰۴۷	۰/۴۰۴۷	۰/۴۰۴۷	۰/۴۰۴۷	۰/۴۰۴۷	۰/۴۰۴۷	۰/۴۰۴۷	۰/۴۰۴۷	۰/۴۰۴۷
F-static	۳/۹۹۲۲	۵/۶۱۶۵	۳/۲۳۳۹	۴/۱۸۹۰	۶/۷۱۸۴	۴/۷۱۸۴	۴/۷۱۸۴	۴/۷۱۸۴	۴/۷۱۸۴	۴/۷۱۸۴	۴/۷۱۸۴	۴/۷۱۸۴	۴/۷۱۸۴	۴/۷۱۸۴	۴/۷۱۸۴	۴/۷۱۸۴
Prob (F)	۰/۰۰۴۱	۰/۰۰۶۵	۰/۰۰۱۵۱	۰/۰۰۳۹۶	۰/۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰
تأیید یا رد فرضیه	رد	رد	تأیید	رد	تأیید	تأیید	تأیید	تأیید	تأیید	تأیید	تأیید	تأیید	تأیید	تأیید	تأیید	تأیید

نتایج تخمین مدل بصورت سالانه در جدول (۷) ارائه شده است. طبق این فرضیه چنانچه ضریب PreEMUI منفی (مثبت) باشد، مدیریت واقعی سود مثبت (منفی) خواهد بود. همانگونه که مشاهده می‌شود نتایج تحقیق در سال‌های مختلف متفاوت می‌باشد. بر اساس اطلاعات مندرج در جدول فوق، در کلیه سال‌ها آماره‌ی F معنی‌دار است. علاوه بر این، ضریب PreEMUI در سال‌های ۱۳۹۵، ۱۳۹۷، ۱۳۹۸، ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ منفی می‌باشد. در نتیجه، این فرضیه در

سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۹ با سطح اطمینان ۹۵ درصد، و در سال‌های ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۴۰۰ با سطح اطمینان ۹۹ درصد تأیید می‌شود، اما در سال‌های ۱۳۹۳، ۱۳۹۴ و ۱۳۹۶ اینگونه نیست.

جدول (۸): نتایج آزمون فرضیه‌ی دوم در سطح ترکیبی

شرح	ضریب	p-value	R-squared	Adjusted R-squared	F-static	Prob(F)	تأیید یا رد فرضیه
عرض از مبدأ	-۰/۱۱۶۱	۰/۰۲۹۱	۰/۵۲۵۲	۰/۵۰۰۷	۵/۶۶۲۳	۰/۰۰۰	تأیید
PreEMUI	-۵/۹۹۱۲	۰/۰۲۷۴					
DE	-۰/۰۴۹۴	۰/۰۲۲۱					
SIZE	۰/۰۲۴۹	۰/۰۰۷۰					
GROWTH	۰/۰۱۸۵	۰/۱۸۷۷					

طبق نتایج تخمین بصورت ترکیبی، آماره F در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی‌دار است. علاوه بر این، ضریب PreEMUI منفی و معنی‌دار می‌باشد و این مسئله بر استفاده‌ی مدیران از مدیریت واقعی سود دلالت دارد. در نتیجه در سطح اطمینان ۹۹ درصد این فرضیه تأیید می‌شود، به عبارتی نتیجه می‌گیریم که در شرکت‌های مورد مطالعه مدیریت سود اعمال شده است.

نتیجه گیری

سود با اهمیت ترین رقم حسابداری طی حداقل ۷۰ سال گذشته است. سرمایه گذاران به ابعاد کمی و کیفی سود اهمیت زیادی قائل هستند هموارسازی سود بدین معنی است که سرمایه گذاران سود پایدارتری را فارق از سود و نزول‌های تصادفی ترجیح می‌دهند. داشتن سود با ثبات و هموارتر با در نظر گرفتن نرخ رشد سود شرکت سبب افزایش رضایت سهامداران میشود و این موضوع ریسک سرمایه گذاری در شرکت را کاهش و قیمت سهام را افزایش میدهد.

برای آزمون فرضیه اول، از دوم مدل استفاده می‌شود. چنانچه ضریب AEM در مدل اول معنی‌دار نبوده و ضریب REM در مدل دوم معنی‌دار شود، بدین معنی است که هموارسازی سود تابعی از مدیریت واقعی سود بوده و این دو بصورت متوالی انجام شده و با یکدیگر رابطه‌ی مثبت دارند طبق جدول تخمین مدل بصورت سالانه، ضریب AEM در مدل اول و ضریب REM در مدل دوم در تمامی سال‌ها به غیر از سال ۱۳۹۶ با سطح اطمینان ۹۵ درصد معنی‌دار است. در سال ۱۳۹۶ این ضرایب با سطح اطمینان ۹۰ درصد معنی‌دار است. بنابراین می‌توان اینطور نتیجه‌گیری کرد که هموارسازی سود و مدیریت واقعی سود هیچ یک تابعی از دیگری نبوده و بصورت همزمان انجام می‌شوند.

همانگونه که در جداول مربوط به داده‌های ترکیبی نیز مشاهده می‌شود، ضریب AEM در مدل اول و ضریب REM در مدل دوم معنی‌دار است و این مسئله نشان می‌دهد که مدیریت واقعی سود و هموارسازی سود بصورت همزمان انجام می‌شوند. لذا باتوجه به نتایج حاصل شده، فرضیه‌ی اول مبنی بر انجام متوالی مدیریت واقعی سود و هموارسازی سود و مثبت بودن رابطه‌ی این دو روش با سطح اطمینان ۹۹ درصد تأیید نمی‌شود. به عبارتی اگر مدیران به عمد اعداد را دست‌کاری کنند هموارسازی سود باعث ایجاد ابهام در اطلاعات می‌شود.

طبق فرضیه دوم چنانچه ضریب PreEMUI منفی (مثبت) باشد، مدیریت واقعی سود مثبت (منفی) خواهد بود. همانگونه که مشاهده می‌شود نتایج تحقیق در سال‌های مختلف متفاوت می‌باشد. بر اساس اطلاعات مندرج در جدول فوق، در کلیه‌ی سال‌ها آماره‌ی F معنی‌دار است. علاوه بر این، ضریب PreEMUI در سال‌های ۱۳۹۵، ۱۳۹۷، ۱۳۹۸، ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ منفی می‌باشد. در نتیجه، این فرضیه در سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۹ با سطح اطمینان ۹۵ درصد، و در سال‌های ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۴۰۰ با سطح اطمینان ۹۹ درصد تأیید می‌شود، اما در سال‌های ۱۳۹۳، ۱۳۹۴ و ۱۳۹۶ اینگونه نیست. طبق نتایج تخمین بصورت ترکیبی، آماره‌ی F در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی‌دار است. علاوه بر این، ضریب

PreEMUI منفی و معنی دار می باشد و این مسئله بر استفاده‌ی مدیران از مدیریت واقعی سود دلالت دارد. در نتیجه در سطح اطمینان ۹۹ درصد این فرضیه تأیید می شود، به عبارتی نتیجه می گیریم که در شرکت‌های مورد مطالعه مدیریت سود اعمال شده است.

منابع

- ✓ بدری گوجه، احمد، (۱۳۷۸)، شناسایی عوامل موثر بر هموارسازی سود، پایان نامه ارشد دانشکده مدیریت دانشگاه تهران.
- ✓ دستگیر، محسن، (۱۳۸۳)، مبانی مدیریت مالی، جلد ۱، تهران، انتشارات نورپردازان.
- ✓ سمایی، حسین، (۱۳۸۲)، رابطه بین هموارسازی سود و بازده تعدیل شده بر اساس ریسک، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده حسابداری و مدیریت دانشگاه علامه طباطبایی.
- ✓ مهران، کاوه، عارف، زهره، (۱۳۸۶)، بررسی هموارسازی سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار در تهران، بررسی حسابداری و حسابرسی، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، سال پانزدهم، شماره ۵۱، صص ۳۷-۵۶.
- ✓ کوچکی، حسن، (۱۳۷۳)، هموارسازی سود از طریق زمان بندی فروش دارایی، پایان نامه کارشناسی ارشد.